

Monitor Arbeidsongevallen in Nederland 2003

Nederlandse Organisatie voor toegepast-
natuurwetenschappelijk onderzoek TNO

Anita Venema, TNO Kwaliteit van Leven
Anneke Bloemhoff, Stichting Consument en Veiligheid

Monitor Arbeidsongevallen in Nederland 2003

TNO Kwaliteit van Leven

Polarisavenue 151
Postbus 718
2130 AS Hoofddorp

T 023 554 93 93
F 023 554 93 94
www.tno.nl/arbeid/

De Monitor Arbeidsongevallen is tot stand gekomen in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

U vindt meer informatie over deze publicatie op:
http://www.tno.nl/kwaliteit_van_leven/arbeid_en_gezondheid/projecten_1/monitor_arbeidsongevallen/index.xml

Bestellen kan via:

F 023 55493 94
E receptie@arbeid.tno.nl

ISBN-nummer 90-5986-153-1
© 2005 TNO

Auteurs:

Anita Venema, TNO Kwaliteit van Leven
Anneke Bloemhoff, Stichting Consument en Veiligheid

m.m.v.

Christine Stam, Stichting Consument en Veiligheid
Karin Jettinghoff, TNO Kwaliteit van Leven

Druk: PlantijnCasparie Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van TNO.

Inhoudsopgave

1	Samenvatting en leeswijzer — 5
1.1	Samenvatting — 5
1.2	Leeswijzer — 6
2	Methode — 7
2.1	Bronnen — 7
2.2	Analyse — 8
3	Monitor Arbeidsongevallen 2003 — 9
3.1	Kerncijfers — 9
3.2	Persoonskenmerken — 9
3.3	Bedrijfskenmerken — 10
3.4	Toedrachtkenmerken — 11
3.5	Letsel en gevolgen — 12
4	Vergelijking van arbeidsongevallen tussen 2000 en 2003 — 23
4.1	Aantal arbeidsongevallen — 23
4.2	Trends in arbeidsongevallen met letsel en verzuim — 24
4.3	Trends in arbeidsongevallen met ziekenhuisopname — 27
4.4	Trends in dodelijke arbeidsongevallen — 29
4.5	Conclusies — 29
	Summary — 31
	Literatuur — 33
Bijlage 1	Naar de Monitor Arbeidsongevallen — 35
Bijlage 2	Arbeidsongevallen in en buiten het verkeer — 39
Bijlage 3	Arbeidsongevallen naar bedrijfstak uitgebreid — 47

1 Samenvatting en leeswijzer

In 2001 heeft het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) aan TNO Arbeid en Consument en Veiligheid gevraagd de bestaande bronnen voor arbeidsongevallen te vergelijken en een methode te ontwikkelen waarmee op basis van deze bronnen éénduidige en betrouwbare ongevalcijfers vastgesteld kunnen worden. Na twee jaar proefdraaien is vorig jaar de eerste Monitor Arbeidsongevallen gepubliceerd, met cijfers over het jaar 2002. Nu ligt de Monitor Arbeidsongevallen 2003 voor u. Deze bevat een uitgebreid overzicht van de arbeidsongevalcijfers in Nederland over 2003. Deze gegevens worden aangevuld met een vergelijking van de gegevens over de jaren 2000 tot en met 2003.

De Monitor Arbeidsongevallen wordt door de overheid gebruikt om zicht te houden op de belangrijkste nationale ontwikkelingen met betrekking tot arbeidsongevallen. Daarnaast is de monitor ook bedoeld voor het bedrijfsleven. Branches kunnen hun veiligheidsbeleid afstemmen.

1.1 Samenvatting

De Monitor Arbeidsongevallen bevat gegevens over dodelijke en ernstige arbeidsongevallen en arbeidsongevallen met letsel en verzuim in Nederland. We maken hierbij gebruik van gegevens uit bestaande bronnen.

In 2003 hebben naar schatting 93.000 arbeidsongevallen plaatsgevonden met letsel en verzuim als gevolg. Dit is 1,3 per 100 werkenden.

In 2003 zijn naar schatting 3.200 slachtoffers van een arbeidsongeval na behandeling op de afdeling Spoedeisende Hulp opgenomen in het ziekenhuis.

In 2003 hadden 104 arbeidsongevallen een dodelijke afloop.

Dit zijn 2 doden, ruim 60 ziekenhuisopnamen en bijna 1.800 verzuimongevallen per week.

Op basis van de resultaten kunnen we een aantal risicogroepen aanwijzen, te weten:

- oudere werkenden (bij ernstige en dodelijke arbeidsongevallen);
- jongere werkenden (bij ongevallen met letsel en verzuim);
- mannen;

- werkenden in de industrie en delfstoffenwinning, de bouwnijverheid en de sectoren ‘vervoer, opslag en communicatie’ en ‘landbouw/visserij’;
- werkenden in het groot- en middenbedrijf (10 werknemers en meer);
- allochtonen;
- werkenden met een lagere opleiding;
- werknemers (t.o.v. zelfstandigen).

Analyses van trends in arbeidsongevallen met letsel en verzuim tonen aan dat de er over de periode 2000-2003 een lichte daling is te zien in het aantal arbeidsongevallen met letsel en verzuim. Het aantal arbeidsongevallen met ziekenhuisopname is in de periode 2000 en 2003 gedaald. Hierbij is rekening gehouden met een veranderende beroepsbevolking. Het aantal dodelijke arbeidsongevallen is stabiel, maar ligt in het jaar 2002 lager dan in het jaar 2000.

Wat betreft de geïdentificeerde risicogroepen blijkt dat er tussen 2000 en 2003 met name een daling kan worden vastgesteld van het risico op een arbeidsongeval met letsel en verzuim voor werkenden bij middelgrote bedrijven en een daling van arbeidsongevallen met ziekenhuisopname in de leeftijdsgroep 15-34 jaar.

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat een korte beschrijving van de Monitor Arbeidsongevallen. In hoofdstuk 3 presenteren we de resultaten van de Monitor Arbeidsongevallen als volgt:

- de kerncijfers;
- de slachtoffers;
- de bedrijven;
- de toedracht van de ongevallen;
- de letsels en gevolgen.

Vervolgens kijken we in hoofdstuk 4 terug naar de uitgevoerde analyses vanaf 2000 en vergelijken deze met de cijfers van 2003.

Wilt u meer weten over de achtergronden van de methode, bijvoorbeeld over definities of over de betrouwbaarheid van de bronnen, dan kunt u dit nalezen in bijlage 1. Bent u geïnteresseerd in cijfers over arbeidsongevallen exclusief verkeersongevallen of juist alleen verkeersongevallen die tevens arbeidsongevallen zijn, dan kunt u die vinden in bijlage 2. In bijlage 3 vindt u aanvullende gegevens over ongevallen naar bedrijfstak.

2 Methode

Een arbeidsongeval definiëren we als een ongewild, afzonderlijk voorval tijdens het werk dat onmiddellijk leidt tot lichamelijke of geestelijke schade en ziekteverzuim van tenminste één dag. ‘Tijdens het werk’ betekent: terwijl de betrokkene bezig was met arbeid gedurende op het werk doorgebrachte tijd. Dit omvat ook ongevallen in het wegverkeer tijdens het werk. Woon-werkverkeer valt buiten de definitie.

De Monitor Arbeidsongevallen bevat cijfers over de volgende typen ongevallen (zie ook bijlage 1):

- arbeidsongevallen met dodelijke afloop;
- ernstige arbeidsongevallen (met ziekenhuisopname);
- arbeidsongevallen die leiden tot verzuim.

2.1 Bronnen

Voor arbeidsongevallen met dodelijke afloop gebruiken we de Statistiek Niet-natuurlijke Dood (NND) van het CBS. De gegevens over dodelijke arbeidsongevallen van de Arbeidsinspectie maken daarvan deel uit.

Voor ernstige arbeidsongevallen gebruiken we als belangrijkste bron het Letsel Informatie Systeem (LIS) van Consument en Veiligheid. We gebruiken hieruit alleen de gegevens over arbeidsongevallen die leiden tot ziekenhuisopname.

Voor arbeidsongevallen met verzuim gebruiken we de Enquête Beroepsbevolking (EBB) van het CBS. We selecteren hier op ongevallen met lichamelijk letsel én minimaal één dag verzuim bij werkenden die minimaal vier uur per week werken en vijftien jaar of ouder zijn.

In enkele tabellen gebruiken we gegevens over ernstige en dodelijke arbeidsongevallen van de Arbeidsinspectie. We selecteren hier op arbeidsongevallen van alleen werknemers. Deze gegevens zijn exclusief arbeidsongevallen van bezoekers, leerlingen en overige niet-werkenden en exclusief arbeidsongevallen in het verkeer.

Om het aantal arbeidsongevallen af te kunnen zetten tegen alle werkenden, bepalen we op basis van de EBB het aantal werkenden. Ook hier betreft het werkenden die minimaal vier uur per week werken en vijftien jaar of ouder zijn.

2.2 Analyse

Het is mogelijk om uit bovenstaande bronnen vergelijkbare en betrouwbare gegevens af te leiden over arbeidsongevallen in Nederland. Van elk type ongeval betrekken we uit de betreffende bron gegevens over het totaal aantal arbeidsongevallen, alsmede zo veel mogelijk beschikbare en vergelijkbare gegevens over persoons- en bedrijfskenmerken, kenmerken van het ongeval, de ongevaltoedracht en de gevolgen. Hiervan geven we de verdeling in absolute aantallen en in percentages. Voor zover gegevens over aantallen werkenden beschikbaar zijn, vertalen we de absolute aantallen in het aantal per 100.000 werkenden. Dit cijfer geeft zicht op het ongevalrisico of de kans op een ongeval.

3 Monitor Arbeidsongevallen 2003

In dit hoofdstuk worden de beschikbare gegevens over arbeidsongevallen in 2003 gepresenteerd. De gepresenteerde cijfers betreffen arbeidsongevallen inclusief verkeersongevallen tijdens arbeid. In paragraaf 3.1 presenteren we kerncijfers over arbeidsongevallen met letsel resulterend in verzuim, arbeidsongevallen die leiden tot ziekenhuisopname en dodelijke arbeidsongevallen. In de volgende paragrafen worden aanvullende gegevens gepresenteerd over achtereenvolgend persoonskenmerken van de slachtoffers, kenmerken van bedrijven waar arbeidsongevallen plaatsvinden, de toedracht van de ongevallen, en de letsels en gevolgen van arbeidsongevallen. De bijbehorende tabellen vindt u na de laatste paragraaf van dit hoofdstuk (paragraaf 3.5). In bijlage 2 zijn de beschikbare gegevens over arbeidsongevallen weergegeven, uitgesplitst naar ongevallen in het verkeer en ongevallen buiten het verkeer. In bijlage 3 zijn meer gedetailleerde gegevens gepresenteerd over bedrijfstakken waar ongevallen plaatsvinden.

3.1 Kerncijfers

Uit de cijfers blijkt dat in 2003 93.000 arbeidsongevallen plaatsvonden waarbij sprake was van letsel resulterend in ziekteverzuim. Dit zijn 1.200 ongevallen per 100.000 werkenden. Het aantal arbeidsongevallen dat in 2003 leidde tot ziekenhuisopname bedroeg 3.200, oftewel 40 ongevallen per 100.000 werkenden. Verder hadden 104 arbeidsongevallen een dodelijke afloop (1,3 per 100.000 werkenden). Dit zijn 2 doden, ruim 60 ziekenhuisopnamen en bijna 1.800 verzuimongevallen per week.

3.2 Persoonskenmerken

In tabel 1 is het aantal arbeidsongevallen dat leidt tot letsel en verzuim, tot een ziekenhuisopname en tot overlijden van het slachtoffer uitgesplitst naar leeftijd. Te zien is dat de kans op een arbeidsongeval met letsel en verzuim hoger is bij jongere werkenden dan bij oudere werkenden. Met name in de leeftijdscategorie 20-24 jaar is de kans op een arbeidsongeval met letsel en verzuim hoog (1.800 per 100.000 werkenden (gemiddeld 1.200)). De kans op een arbeidsongeval met een dodelijke afloop is daarentegen hoger bij ouderen (vooral werkenden van 55 jaar en ouder) dan bij jongeren. Ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen vinden met name plaats onder werkenden van 55 jaar en ouder, maar ook in de leeftijdscategorieën 15-19 jaar en 35-39 jaar. Het algemene beeld is dat ouderen minder vaak slachtoffer zijn van een arbeidsongeval dan jonge-

ren, maar als ouderen toch een arbeidsongeval krijgen, zijn de gevolgen ernstiger dan bij jongeren.

Het percentage mannen dat betrokken is bij arbeidsongevallen is hoger dan bij vrouwen (zie tabel 2). Het percentage mannen is groter naarmate het ongeval ernstiger is. Van de slachtoffers van arbeidsongevallen met letsel en verzuim is 79% man. Bij ongevallen leidend tot ziekenhuisopname ligt dit percentage op 92% en bij arbeidsongevallen met dodelijke afloop zelfs op 96%. Dit terwijl slechts 56% van de werkenden man is. Het hoge aandeel van mannen dat betrokken is bij arbeidsongevallen kan dan ook niet volledig verklaard worden door het gegeven dat er meer mannen dan vrouwen werken. Mannen hebben ook een grotere kans dan vrouwen om slachtoffer te worden van een arbeidsongeval.

Van de werkenden die betrokken zijn bij arbeidsongevallen met letsel en verzuim is het merendeel (78%) autochtoon (zie tabel 3). Daarentegen hebben allochtonen een grotere kans om betrokken te raken bij een arbeidsongeval met letsel en verzuim (1.700 per 100.000 werkenden) dan autochtonen (1.100 per 100.000 werkenden). Als gekeken wordt naar het opleidingsniveau dan zien we dat de kans op een arbeidsongeval met letsel en verzuim groter is naarmate het opleidingsniveau lager is (zie tabel 4). Verder blijkt dat vooral werknemers betrokken zijn bij arbeidsongevallen met letsel en verzuim (89%), en dat zij ook een groter risico lopen op een arbeidsongeval met letsel en verzuim vergeleken met zelfstandigen (zie tabel 5).

3.3 Bedrijfskenmerken

In de sectoren industrie en delfstoffenwinning, bouwnijverheid, en handel (samen goed voor 35% van de werkende bevolking) vindt ongeveer de helft van het totale aantal arbeidsongevallen met letsel en verzuim plaats (zie tabel 6). Arbeidsongevallen leidend tot ziekenhuisopname en arbeidsongevallen met dodelijke afloop spelen met name in de industrie en delfstoffenwinning en in de bouwnijverheid. Tevens komen arbeidsongevallen met dodelijke afloop relatief vaak voor in de landbouw en visserij en in de sector vervoer, opslag en communicatie met een aandeel van respectievelijk 13% en 12%. De kans op een arbeidsongeval met letsel en verzuim of met ziekenhuisopname is het grootst in de bouwnijverheid (respectievelijk 2.300 en 120 per 100.000 werkenden). Tevens is het risico op een arbeidsongeval met letsel en verzuim relatief groot in industrie en delfstofwinning (2.200 per 100.000 werkenden), terwijl het risico op een arbeidsongeval met ziekenhuisopname of dodelijke afloop relatief

hoog ligt in de landbouw en visserij (respectievelijk 110 en 5,9 per 100.000 werkenden). Als we kijken naar de bedrijfsomvang (zie tabel 7) dan valt op dat de meeste ongevallen met letsel en verzuim plaatsvinden in het grootbedrijf (42%) en het middenbedrijf (33%). Ook lopen werknemers in het groot- en middenbedrijf de grootste kans op een arbeidsongeval met letsel en verzuim, respectievelijk 1.200 en 1.100 per 100.000 werkenden.

In bijlage 3 presenteren we aanvullende gegevens over de betrokken bedrijfstakken, inclusief de codering volgens de Standaard Bedrijfstakindeling 1993. Uit tabel 3 in bijlage 3 valt een aantal bedrijfsklassen af te leiden die hoog scoren wat betreft het absoluut aantal arbeidsongevallen met letsel en verzuim. Dit zijn in de industrie: de voedings- en genotmiddelenindustrie (3.900 ongevallen), de machine-industrie (3.200 ongevallen), en de metaalproductenindustrie (2.500 ongevallen). In de bouwnijverheid: de bouwbedrijven (6.100 ongevallen). In de handel: warenhuizen en supermarkten (2.600 ongevallen), overige detailhandel (2.300 ongevallen) en groothandel machines en apparaten (2.200 ongevallen). In de sector ‘vervoer, opslag en communicatie’: het goederen en overig wegvervoer (3.800 ongevallen) en de post en telecommunicatie (2.100 ongevallen). In de gezondheids- en welzijnszorg: verpleeg- en bejaardenhuizen (3.900 ongevallen) en overig welzijnszorg (2.500 ongevallen).

3.4 Toedrachtkenmerken

In tabel 8 is te zien dat een groot deel van de arbeidsongevallen die leiden tot ziekenhuisopname wordt veroorzaakt door een val (43%), gevolgd door ‘contact met bewegend object’ (17%), ‘beknelling’ (13%) en ‘contact met snijdend, puntig, hard of ruw object’ (13%).

Bij ernstige ongevallen spelen met name de ongelijkvloerse val (32%) en beklemd of bekneld raken (31%) een rol, terwijl bij dodelijke ongevallen vooral sprake is van ergens door geraakt of getroffen worden (zie tabel 9). Dit blijkt uit geregistreerde gegevens van de Arbeidsinspectie.

Uit de registratie van de Arbeidsinspectie blijkt het niet borgen of veiligstellen van de werkplek de belangrijkste oorzaak van de door de Arbeidsinspectie bijgehouden ernstige ongevallen en arbeidsongevallen met een dodelijke afloop, respectievelijk bij 26% en 21% van de ongevallen (zie tabel 10).

Tevens is bij arbeidsongevallen met een dodelijke afloop ontoereikende afscherming van het gevaar één van de belangrijkste geregistreerde oorzaken van ongevallen (eveneens 21%).

Een voorwerp dat relatief vaak betrokken is bij een dodelijk ongeval is een transportwerktuig (39%), gevolgd door delen van een gebouw/ladders/steigers (17%) en machines (10%). Transportwerktuigen zijn met name vaak (68%) betrokken bij dodelijke arbeidsongevallen in het verkeer, maar ook bij arbeidsongevallen buiten het verkeer (33%, zie tabel 5 in bijlage 2).

De locatie waar arbeidsongevallen met dodelijke afloop plaatsvinden is meestal in een bedrijfsgebouw of op een bedrijfsterrein (55%), gevolgd door openbare weg of spoorbaan (27%, zie tabel 12). Arbeidsongevallen met ziekenhuisopname vinden (voor zover bekend) met name plaats op een industrielocatie.

3.5 Letsel en gevolgen

Letsels die het meest voorkomen bij ongevallen met letsel en verzuim zijn oppervlakkige letsels en open wonden (47%, zie tabel 14). Botbreuken en fracturen zijn de meest voorkomende letsels bij arbeidsongevallen die resulteren in ziekenhuisopname (46%). Tabel 15 laat zien dat bij arbeidsongevallen die leiden tot ziekenhuisopname met name de bovenste en onderste ledematen worden getroffen (respectievelijk 31% en 25%), gevolgd door het hoofd (19%) en de romp en organen (13%).

Bijna de helft van de betrokkenen bij een arbeidsongeval met letsel en verzuim verzuimt 2 weken of langer. Een kwart van de betrokkenen verzuimt 1 tot 4 dagen (zie tabel 16).

Tabel 1 Arbeidsongevallen naar leeftijd

Gevolgen	Werkenden	Letsel en verzuim			Ziekenhuisopname na SEH-behandeling			Dodelijke afloop		
		Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000
14 jaar e.o.		-	-		20	<1		4	4	
15-19 jaar	464.000	6.300	7	1.300	260	8	55	2	2	0,43
20-24 jaar	734.000	13.000	14	1.800	270	9	37	9	9	1,2
25-29 jaar	863.000	12.000	13	1.400	260	8	31	8	8	0,93
30-34 jaar	1.064.000	13.000	14	1.200	320	10	30	12	12	1,1
35-39 jaar	1.079.000	11.000	12	1.100	570	18	53	12	12	1,1
40-44 jaar	1.048.000	14.000	15	1.300	360	11	35	16	15	1,5
45-49 jaar	955.000	8.800	9	920	320	10	34	12	12	1,3
50-54 jaar	825.000	6.900	7	840	280	9	34	10	10	1,2
55-59 jaar	608.000	5.800	6	950	290	9	48	12	12	2,0
60-64 jaar	170.000	1.400	1	810	120	4	68	4	4	2,3
65 jaar e.o.	60.000	60	<1	110	90	3	150	3	3	5,0
Totaal	7.871.000	93.000	100	1.200	3.200	100	40	104	100	1,3

Bronnen: Enquête Beroepsbevolking (EBB) 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek; Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid; Statistiek Niet-natuurlijke Dood 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek inclusief gegevens van de Arbeidsinspectie

Tabel 2 Arbeidsongevallen naar geslacht

Gevolgen	Werkenden	Letsel en verzuim			Ziekenhuisopname na SEH-behandeling			Dodelijke afloop		
		Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000
Man	4.433.000	73.000	79	1.700	2.900	92	65	100	96	2,3
Vrouw	3.438.000	20.000	21	570	260	8	7,7	4	4	0,12
Totaal	7.871.000	93.000	100	1.200	3.200	100	40	104	100	1,3

Bronnen: Enquête Beroepsbevolking (EBB) 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek; Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid; Statistiek Niet-natuurlijke Dood 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek inclusief gegevens van de Arbeidsinspectie

Tabel 3 Arbeidsongevallen naar herkomst

Gevolgen	Werkenden	Letsel en verzuim		
		Aantal	%	Aantal per 100.000
Autochtoon	6.607.000	72.000	78	1.100
Allochtoon	1.251.000	21.000	22	1.700
Onbekend	13.000	-	-	-
Totaal	7.871.000	93.000	100	1.200

Bron: Enquête Beroepsbevolking (EBB) 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek

Tabel 4 Arbeidsongevallen naar opleidingsniveau

Gevolgen	Letsel en verzuim			
	Werkenden	Aantal	%	Aantal per 100.000
Basisonderwijs	515.000	11.900	13	2.300
MAVO/VMBO	1.665.000	31.000	33	1.900
HAVO/VWO/MBO	3.357.000	42.000	46	1.300
HBO	1.543.000	5.500	6	360
WO	701.000	2.400	3	350
Onbekend				
Totaal	7.871.000	93.000	100	1.200

Bron: Enquête Beroepsbevolking (EBB) 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek (voorlopige cijfers)

Tabel 5 Arbeidsongevallen naar positie in de werkring

Gevolgen	Letsel en verzuim			
	Werkenden	Aantal	%	Aantal per 100.000
Werknemer met vaste arbeidsrelatie	6.221.000	75.000	81	1.200
Werknemer met flexibele arbeidsrelatie*	754.000	7.900	9	1.000
Zelfstandige, werkzaam in eigen bedrijf	810.000	6.000	6	740
Zelfstandige, meewerkend	40.000	150	<1	370
Zelfstandige, overig	46.000	100	<1	220
Niet van toepassing		3.600	4	
Totaal	7.871.000	93.000	100	1.200

* geen vaste arbeidsduur en/of contract van beperkte duur

Bron: Enquête Beroepsbevolking (EBB) 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek

Tabel 6 Arbeidsongevallen naar bedrijfstak

Gevolgen	Werkenden	Letsel en verzuim			Ziekenhuisopname na SEH-behandeling			Dodelijke afloop		
		Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000
Landbouw en visserij	219.000	3.500	4	1.600	250	8	110	13	13	5,9
Industrie en delfstofwinning	1.046.000	23.000	25	2.200	500	16	47	23	22	2,2
Bouwnijverheid	465.000	11.000	12	2.300	550	17	120	23	22	4,9
Handel	1.238.000	12.000	13	950	300	9	24	5	5	0,40
Horeca	290.000	2.900	3	990	70	2	23	-	-	-
Vervoer, opslag en communicatie	467.000	8.300	9	1.800	290	9	62	12	12	2,6
Financiële instellingen	277.000	1.400	1	490	-	-	-	-	-	-
Openbaar bestuur	543.000	5.000	5	930	180	6	33	7	7	1,3
Onderwijs	513.000	1.600	2	320	<10	<1	1,6	2	2	0,39
Gezondheids- en welzijnszorg	1.167.000	8.400	9	720	50	2	4,2	2	2	0,17
Overig	1.387.000	10.000	11	750	150	5	11	8	8	0,58
Onbekend	257.000	5.400	6		830	26		9	9	
Totaal	7.871.000	93.000	100	1.200	3.200	100	40	104	100	1,3

Bronnen: Enquête Beroepsbevolking (EBB) 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek; Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid; Statistiek Niet-natuurlijke Dood 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek inclusief gegevens van de Arbeidsinspectie

Tabel 7 Arbeidsongevallen naar bedrijfsomvang

Gevolgen	Letsel en verzuim			
	Werkenden	Aantal	%	Aantal per 100.000
Klein bedrijf	1.728.000	17.000	18	970
Midden bedrijf	2.662.000	31.000	33	1.100
Groot bedrijf	3.159.000	39.000	42	1.200
Onbekend	322.000	6.800	7	
Totaal	7.871.000	93.000	100	1.200

Bron: Enquête Beroepsbevolking (EBB) 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek

Tabel 8 Arbeidsongevallen naar letselmechanisme

Gevolgen	Ziekenhuisopname na SEH-behandeling	
	Aantal	%
Chemische inwerking	30	1
Thermische inwerking	20	<1
Elektriciteit, straling, explosie	90	3
Belemmering van de ademhaling	-	-
Val	1.300	43
Contact door horizontale beweging met stilstaand object	110	3
Contact met bewegend object	550	17
Contact met snijdend, puntig, hard of ruw object	410	13
Beknelling	420	13
Fysieke belasting	<10	<1
Beet/trap enz. van mens/dier	110	3
Overig	40	1
Onbekend	20	<1
Totaal	3.200	100

Bron: Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid

Tabel 9 Arbeidsongevallen naar soort contact**

Gevolgen	Ernstige ongevallen*, **		Dodelijke afloop**	
	Aantal	%	Aantal	%
Gestoten tegen (tegenaan lopen/raken)	56	4	4	7
Geraakt door (getroffen door)	293	22	21	36
Ongelijkvloerse val	422	32	11	19
Gelijkvloerse val	65	5	-	-
Beklemd/bekneld	408	31	12	21
Gegrepen door (gehaakt, gehangen)	19	1	1	2
Contact met (elektriciteit, hitte, koude, straling, bijtende stoffen, giftige stoffen, lawaai)	73	6	9	16
Overbelast/-beladen	2	<1	-	-
Onbekend	-	-	-	-
Totaal	1.338	100	58	100

Bron: Arbeidsinspectie 2003

* Ongevallen met ziekenhuisopname en/of resulterend in blijvend letsel

** Geregistreerde aantallen arbeidsongevallen van werknemers, exclusief bezoekers, leerlingen en overige niet-werkenden en exclusief arbeidsongevallen in het verkeer

Tabel 10 Arbeidsongevallen naar oorzaak**

Gevolgen	Ernstige ongevallen*,**		Dodelijke afloop**	
	Aantal	%	Aantal	%
Werken zonder bevoegdheid	19	1	1	2
Niet borgen, veilig stellen	352	26	12	21
Veiligheden buiten werking stellen	36	3	1	2
Niet/niet juist gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen	36	3	1	2
Onjuist beladen/plaatsen	107	8	3	5
Werk op/aan bewegende machines	146	11	3	5
Overig onjuist gebruik materiaal	130	10	3	5
Ontoereikende afscherming	190	14	12	21
Onjuiste, onvoldoende persoonlijke beschermingsmiddelen ter beschikking gesteld	12	<1	-	-
Defect gereedschap/materieel ter beschikking gesteld	45	3	1	2
Niet toereikende alarmsystemen	4	<1	-	-
Gebrek aan orde en netheid	22	2	-	-
Te hoge/lage temperatuur	6	<1	-	-
Te veel/weinig verlichting	2	<1	-	-
Overige directe oorzaken	231	17	21	36
Totaal	1.338	100	58	100

Bron: Arbeidsinspectie 2003

* Ongevallen met ziekenhuisopname en/of resulterend in blijvend letsel

** Geregistreerde aantallen arbeidsongevallen van werknemers, exclusief bezoekers, leerlingen en overige niet-werkenden en exclusief arbeidsongevallen in het verkeer

Tabel 11 Arbeidsongevallen naar betrokken voorwerp

Gevolgen	Dodelijke afloop	
	Aantal	%
Gereedschap	5	5
Transportwerktuig	41	39
Machine	10	10
Deel gebouw/ladder/steiger	18	17
Schuivende/vallende goederen	6	6
Mens/dier	4	4
Chemische stoffen	2	2
Hete stof/voorwerp	8	8
Anders	5	5
Onbekend	5	5
Totaal	104	100

Bron: Statistiek Niet-natuurlijke Dood 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek inclusief gegevens van de Arbeidsinspectie

Tabel 12 Arbeidsongevallen naar locatie (doden)

Gevolgen	Dodelijke afloop	
	Aantal	%
Bedrijfsgebouw en -terrein	57	55
Bouwlocatie	14	13
Openbare weg, spoorbaan	28	27
Overig	1	<1
Onbekend	4	4
Totaal	104	100

Bron: Statistiek Niet-natuurlijke Dood 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek inclusief gegevens van de Arbeidsinspectie

Tabel 13 Arbeidsongevallen naar locatie (ziekenhuisopname)

Gevolgen	Ziekenhuisopname na SEH-behandeling	
	Aantal	%
Industrielocatie	660	21
Bouwlocatie	320	10
Agrarische locatie, bosbouwlocatie	220	7
Handel, dienstverlening, horeca en recreatie en instellingen	310	10
Locatie voor gezondheidszorg	20	<1
Openbare weg, openbaar vervoer, openbaar vervoerlocatie	220	7
In en om huis	100	3
Sportlocatie	40	1
Overig	20	<1
Onbekend	1.200	39
Totaal	3.200	100

Bron: Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid

Tabel 14 Arbeidsongevallen naar type letsel

Gevolgen	Letsel en verzuim		Ziekenhuisopname na SEH-behandeling	
	Aantal	%	Aantal	%
Oppervlakkig letsel en open wond	43.000	47	690	22
Botbreuk/fractuur	11.000	12	1.500	46
Luxatie en distorsie	11.000	12	100	3
Traumatische amputatie	760	<1	110	3
Orgaanletsel en hersenletsel			250	8
Brandwond en bevriezing	2.900	3	130	4
Vergiftiging en infecties	1.300	1	20	<1
Overig	22.000	23	310	10
Onbekend			100	3
Totaal	93.000	100	3.200	100

Bronnen: Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid, Enquête Beroepsbevolking (EBB) 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek

Tabel 15 Arbeidsongevallen naar locatie letsel

Gevolgen	Ziekenhuisopname na SEH-behandeling	
	Aantal	%
Hoofd	600	19
Nek	90	3
Rug	160	5
Romp en organen	420	13
Bovenste ledematen	970	31
Onderste ledematen	790	25
Meerdere lichaamsdelen	50	2
Overig	20	<1
Onbekend	60	2
Totaal	3.200	100

Bron: Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid

Tabel 16 Arbeidsongevallen naar aantal verzuimdagen*

Gevolgen	Letsel en verzuim	
	Aantal	%
1 tot 4 dagen	24.000	25
4 dagen tot 1 week	12.000	12
1 tot 2 weken	15.000	16
2 weken tot 1 maand	20.000	22
Langer dan 1 maand	23.000	25
Totaal	93.000	100

Bron: Enquête Beroepsbevolking (EBB) 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek

* Van de ondervraagden was 11% op het moment van ondervraging nog niet weer aan het werk

4 Vergelijking van arbeidsongevallen tussen 2000 en 2003

Er zijn momenteel vergelijkbare gegevens beschikbaar over arbeidsongevallen in de jaren 2000 tot en met 2003. In dit hoofdstuk rapporteren we trendanalyses over deze jaren. In paragraaf 4.1 wordt een overzicht gegeven van het aantal arbeidsongevallen dat heeft plaatsgevonden in de jaren 2000 tot en met 2003. In paragraaf 4.2 tot en met 4.4 komen trends in arbeidsongevallen voor alle onderscheiden typen arbeidsongevallen aan de orde, zo mogelijk ook voor te onderscheiden risicogroepen. In paragraaf 4.5 bespreken we de conclusies.

4.1 Aantal arbeidsongevallen

In tabel 17 is voor de jaren 2000 tot en met 2003 weergegeven hoeveel ongevallen er hebben plaatsgevonden, uitgesplitst naar dodelijke ongevallen, ongevallen met ziekenhuisopname na behandeling op de Spoedeisende Hulp en ongevallen met letsel en verzuim.

Tabel 17 Arbeidsongevallen in Nederland

	2000		2001		2002		2003	
	Aantal	Aantal per 100.000	Aantal	Aantal per 100.000	Aantal	Aantal per 100.000	Aantal	Aantal per 100.000
Dodelijke ongevallen	119	1,5	115	1,5	91	1,2	104	1,3
Ongevallen met ziekenhuisopname na SEH-behandeling	4.100	53	3.500	45	3.500	45	3.200	40
Ongevallen met letsel en verzuim	103.000	1.300	95.000	1.200	103.000	1.300	93.000	1.200

Bron 2000: Eenduidige arbeidsongevalcijfers in Nederland. Hoofddorp, TNO Arbeid, 2002

Ongevallen met letsel en verzuim zijn herberekend op basis van de EBB 2000

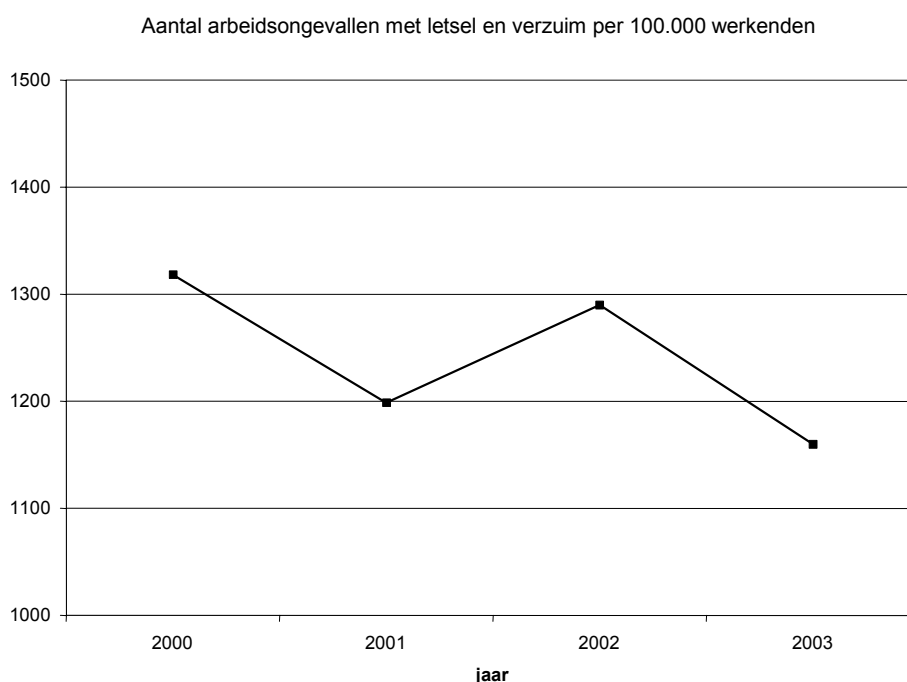
Bron 2001: Monitor Arbeidsongevallen 2001. Hoofddorp, TNO Arbeid, 2004a

Bron 2002: Monitor Arbeidsongevallen 2002. Hoofddorp, TNO Arbeid, 2004c

Bron 2003: Deze rapportage

4.2 Trends in arbeidsongevallen met letsel en verzuim

Voor de trends in arbeidsongevallen met letsel en verzuim.¹ onderzoeken we of het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werkenden over de jaren is veranderd. Dit blijkt het geval te zijn. Deze veranderingen in het aantal ongevallen per 100.000 werkenden zijn weergegeven in figuur 1 (niet afgeronde aantallen). Het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werkenden lijkt over de jaren 2000 tot 2003 iets af te nemen, waarbij de kans op een arbeidsongeval wat hoger was in de jaren 2000 en 2002 en wat lager in de jaren 2001 en 2003.²

Figuur 1 Het aantal arbeidsongevallen met letsel en verzuim in de jaren 2000 tot 2003

In de Monitor Arbeidsongevallen 2002 hebben we een aantal risicogroepen onderscheiden voor arbeidsongevallen met letsel en verzuim. In deze trendanalyse gaan we na of er sprake is van veranderingen in de grootte van de risico's voor deze risicogroepen. Dit doen we door de interacties

¹ Hierbij is gebruik gemaakt van logistische regressie op een gewogen bestand met weegfactoren zoals CBS die heeft aangeleverd, waarbij per jaar is teruggewogen naar de steekproefomvang. Alleen werkenden die minimaal 4 uur per week betaald werk verrichten, zijn opgenomen in de analyses.

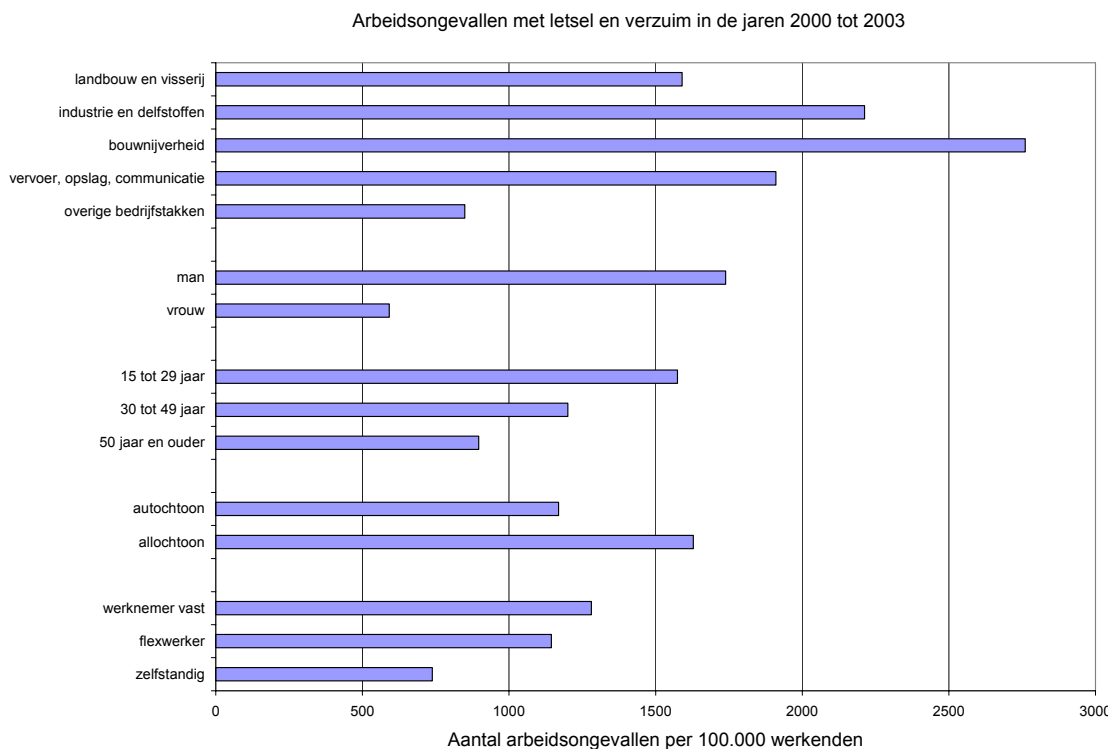
² Er is sprake van een significant effect van jaar ($p = .046$), waarbij de lineaire trend marginaal significant ($p = .061$) en de cubische trend significant is ($p = .036$).

tussen het onderzochte jaar en de betreffende variabelen wat betreft het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werkenden te analyseren. Deze analyses geven ten eerste inzicht in de mate waarin deze risicogroepen over de jaren heen gelijk blijven of veranderen wat betreft het optreden van arbeidsongevallen. Ten tweede laten deze analyses zien of de geconstateerde trend over de jaren is toe te schrijven aan veranderingen in bepaalde risicogroepen. De risicogroepen voor arbeidsongevallen met letsel en verzuim die we hierbij hebben onderzocht zijn de volgende:

- **Bedrijfstak:** hierbij maken we onderscheid tussen vier bedrijfstakken met een relatief hoog risico, te weten landbouw en visserij, industrie en delfstoffen, bouwnijverheid, vervoer, opslag en communicatie. Deze bedrijfstakken vergelijken we met de overige bedrijfstakken.
- **Geslacht:** mannen hebben een hoger risico op een arbeidsongeval dan vrouwen.
- **Leeftijd:** jongeren hebben een hoger risico dan ouderen.
- **Herkomst:** allochtonen hebben een hoger risico dan autochtonen.
- **Arbeidsrelatie:** hierbij onderscheiden we werknemers, flexwerkers en zelfstandigen, waarbij werknemers en flexwerkers een hoger risico hebben dan zelfstandigen.
- **Grootte bedrijf:** hierbij onderscheiden we kleine bedrijven (0-9 werknemers), middelgrote bedrijven (10-99 werknemers) en grote bedrijven (100 werknemers en meer), met een relatief hoog risico voor werknemers in middelgrote en grote bedrijven.

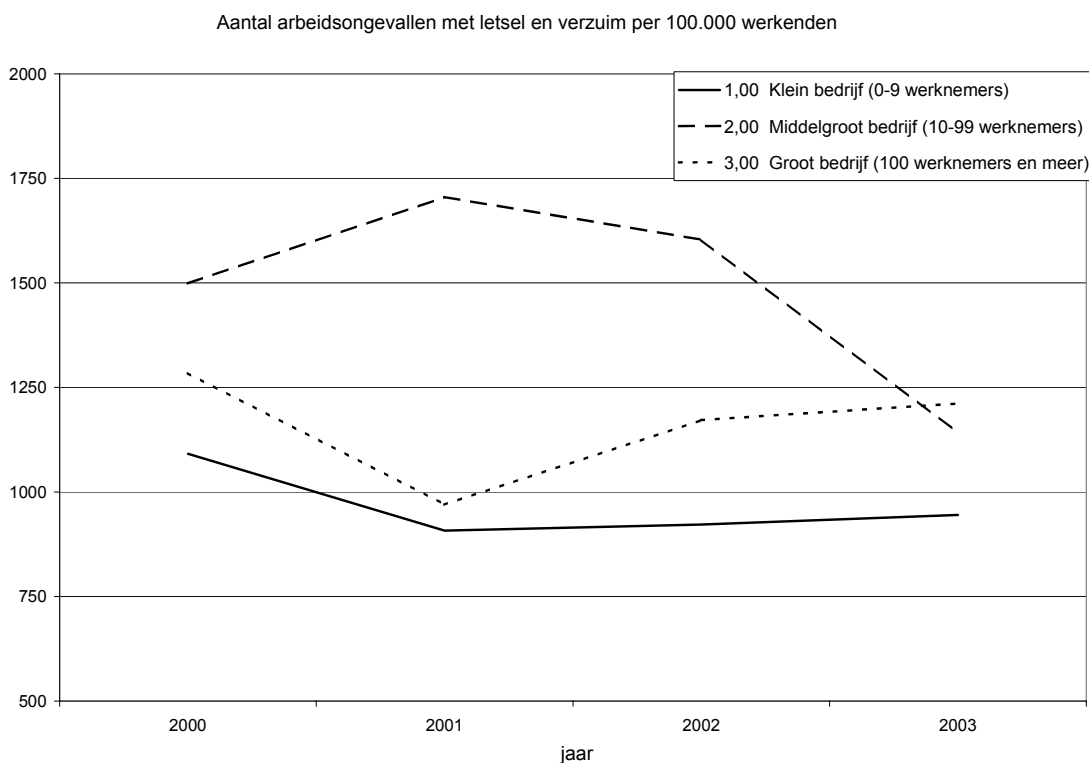
De opleiding van de werkende (met als risicogroep lage opleiding) is niet meegenomen in de analyses omdat deze ontbreekt in onze bestanden over de jaren 2000 en 2001.

De geanalyseerde variabelen hebben elk een sterk significant effect op het optreden van arbeidsongevallen ($p < .001$). Dit betekent dat we terecht deze variabelen hebben genomen om risicogroepen te onderscheiden. Uit de analyses blijkt dat de invloed van bedrijfstak, geslacht, leeftijd, herkomst en arbeidsrelatie in alle jaren (ongeveer) gelijk is. Dit betekent dat er over de jaren weinig verschuivingen plaatsvinden tussen de categorieën in het (relatieve) risico op een arbeidsongeval (anders dan de algemene trend die in figuur 1 is weergegeven). Het aantal arbeidsongevallen met letsel en verzuim per 100.000 werkenden gemiddeld over jaren 2000 tot 2003 is in figuur 2 weergegeven voor elk van deze variabelen.

Figuur 2 Arbeidsongevallen met letsel en verzuim (gemiddeld over 4 jaar)

Er was echter wel sprake van verschuivingen in het risico over de jaren wat betreft de bedrijfsgrootte. In figuur 3 is dit weergegeven. Uit de figuur blijkt dat het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werkenden over de jaren het kleinst is in kleine bedrijven en het grootst in middelgrote bedrijven. Dit is echter niet in alle jaren het geval. In 2001 is het aantal arbeidsongevallen in middelgrote bedrijven veel groter dan in kleine en grote bedrijven, maar in 2003 is het aantal arbeidsongevallen in een middelgroot bedrijf vergelijkbaar met dat in een groot bedrijf. Verder blijkt dat het aantal arbeidsongevallen min of meer stabiel is in kleine bedrijven. In grote bedrijven was dit aantal relatief klein in 2001 en in middelgrote bedrijven was het aantal arbeidsongevallen aanzienlijk kleiner in 2003 dan in voorgaande jaren. Dit geeft aan dat de afname van het aantal arbeidsongevallen per 100.000 werkenden in 2003 ten opzichte van 2002 zich in feite alleen voordeed in middelgrote bedrijven.

Figuur 3 Arbeidsongevallen met letsel en verzuim naar bedrijfsgrootte

4.3 Trends in arbeidsongevallen met ziekenhuisopname

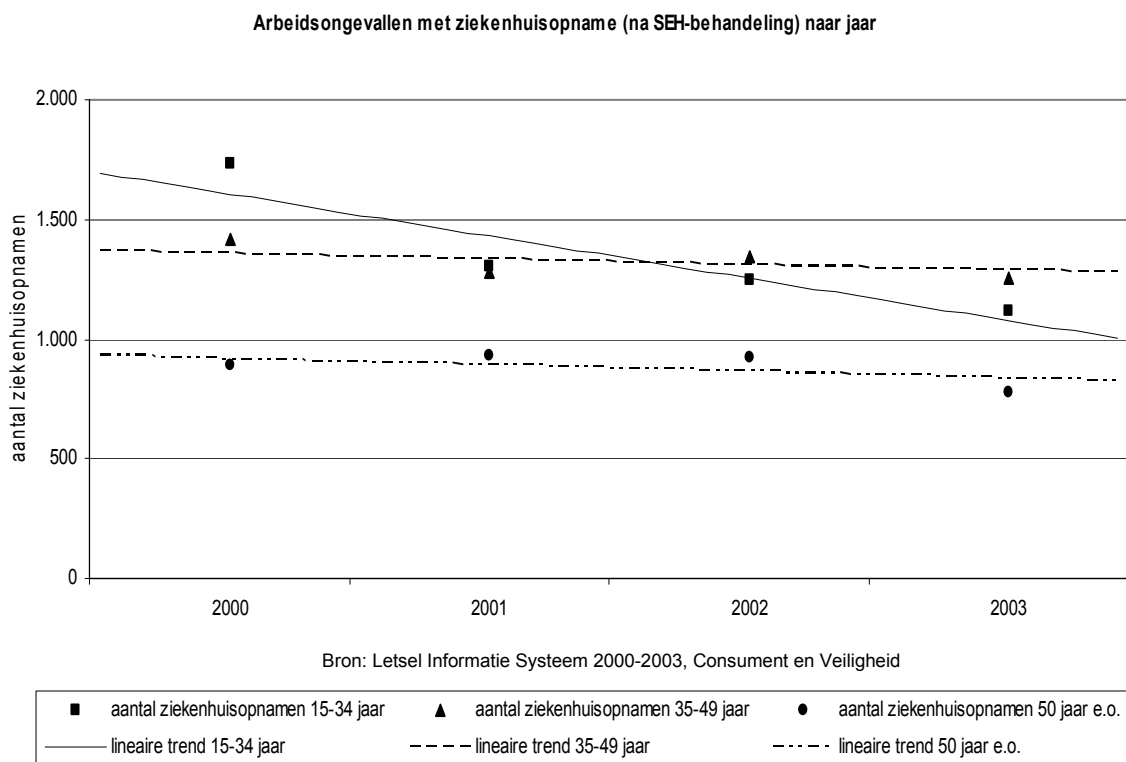
Trends in arbeidsongevallen met ziekenhuisopname worden op iets andere wijze geanalyseerd dan trends in arbeidsongevallen met verzuim. Om te bepalen of er sprake is van veranderingen in de ongevals cijfers door de tijd, is door Consument en Veiligheid een methode ontwikkeld om vast te stellen of er sprake is van veranderingen in de tijd voor ongevalsgegevens uit het Letsel Informatie Systeem (LIS).³ In de trendanalyses wordt indien nodig gecorrigeerd voor weer- en seizoensinvloeden. Vervolgens wordt gekeken of er een effect is van de veranderde leeftijdsopbouw van de bevolking in de loop der jaren. Indien dit laatste het geval is, wordt daar melding van gemaakt.

Trendanalyses op de geregistreerde absolute aantallen ongevallen met ziekenhuisopname laten een dalende lineaire trend zien. Gecorrigeerd voor de veranderende opbouw van de bevolking wat betreft leeftijd en

³ Hierbij wordt met behulp van multiële regressie een model gefit dat in het ideale geval bestaat uit één of meer aan elkaar gekoppelde rechte lijnstukken, die ieder een vijfjaarsperiode (in dit geval een vierjaarsperiode) bestrijken. Om trendanalyses te kunnen uitvoeren moeten per maand gemiddeld minimaal 10 SEH-behandelingen in LIS geregistreerd zijn. Daarnaast moeten de te analyseren variabelen voor de gehele periode beschikbaar en vergelijkbaar zijn.

geslacht is het aantal arbeidsongevallen met ziekenhuisopname tussen het jaar 2000 en 2003 gedaald met 23%. Voor mannelijke werkenden betrof de daling 24%. Voor vrouwen is het aantal geregistreerde ongevallen te klein om een trendanalyse te kunnen uitvoeren.

Figuur 4 laat zien dat deze daling zich vooral voordoet in de leeftijdsgroep 15-34 jaar. In die groep daalde het aantal arbeidsongevallen met ziekenhuisopname in 2003 met 38% ten opzichte van 2000. Ook in andere leeftijdsgroepen deed zich een daling voor, maar deze is niet significant (en kan dus door toeval zijn ontstaan).

Figuur 4 Arbeidsongevallen met ziekenhuisopname (na SEH-behandeling) naar jaar

Trends op ongevallen met ziekenhuisopname naar bedrijfstak konden door te kleine aantallen niet worden uitgevoerd. Trends naar ongevalstype zijn uitgevoerd voor valongevallen en het ongevalstype 'contact met object' (ergens tegenaan lopen, aangereden worden, met hamer op duim slaan, iets op het hoofd krijgen etc.). Beide ongevalstypen laten een dalende trend zien tussen 2000 en 2003 (respectievelijk 16% en 25%). Deze zijn echter niet significant.

4.4 Trends in dodelijke arbeidsongevallen

Trends in dodelijke ongevallen zijn moeilijk te interpreteren omdat het jaarlijks aantal dodelijke arbeidsongevallen gering is. Er kunnen geen significante verschillen tussen de jaren worden aangetoond.⁴ Wel kan worden vastgesteld dat het aantal dodelijke arbeidsongevallen in 2002 significant lager is dan in 2000.⁵ Een trend over de jaren 2000 tot en met 2003 kan dus niet worden aangetoond.

4.5 Conclusies

We kunnen concluderen dat er sprake lijkt te zijn van een trend waarin het aantal arbeidsongevallen met letsel en verzuim in de jaren 2000 tot 2003 iets afneemt en dat deze afname vooral plaatsvindt bij middelgrote bedrijven van 10 tot 99 werknemers. De cijfers over arbeidsongevallen in de jaren 2004 en verder zullen aantonen of en in welke mate deze dalende trend doorzet dan wel stopt.

Het aantal arbeidsongevallen met ziekenhuisopname tussen het jaar 2000 en 2003 is gedaald met 23%. De daling doet zich vooral voor in de leeftijdsgroep 15-34 jaar.

Het aantal dodelijke arbeidsongevallen is stabiel, maar ligt in het jaar 2002 lager dan in het jaar 2000.

Wat betreft de geïdentificeerde risicogroepen blijkt dat deze over de jaren gelijk zijn gebleven, met uitzondering van een daling van het risico op een arbeidsongeval met letsel en verzuim voor werkenden bij middelgrote bedrijven en een daling van arbeidsongevallen met ziekenhuisopname in de leeftijdsgroep 15-34 jaar.

⁴ Op basis van een CHI²-toetsing.

⁵ Met behulp van logistische regressieanalyse.

Summary

Background

In 2001 the Dutch Ministry of Social Affairs and Employment asked TNO and the Dutch Consumer Safety Institute (Consument en Veiligheid) to compare existing data sources on occupational accidents and injuries. The aim is to develop a methodology for the combination of these data into one set of reliable and comparable statistics on occupational accidents in The Netherlands. Last year the first Monitor Occupational Accidents (Monitor Arbeidsongevallen) was published, consisting of data on the year 2002. This year we published the 'Monitor Arbeidsongevallen 2003'. It contains a comprehensive overview of data on occupational accidents in The Netherlands for the year 2003, and includes a comparison of data over the years 2000 to 2003.

With the 'Monitor Arbeidsongevallen' we give a yearly overview of the risks on occupational accidents of Dutch workers. The Monitor is used for government purposes in the first place, to keep an eye on the developments at the macro level. But it is also intended that the Monitor is going to be used by sectors more often, to provide them with information related to their safety policy needs. The Monitor offers them indicators and trends for comparative purposes.

The 'Monitor Arbeidsongevallen' includes key figures on fatal and serious accidents and accidents resulting in absence from work. The available data sources also make it possible to produce additional data on:

- characteristics of the worker injured and the company involved;
- characteristics of the accident and injury mechanism, circumstances and objects involved;
- characteristics of the injury and its consequences in terms of absenteeism and disability to work.

Key figures for 2003

- 93,000 occupational accidents resulting in injury and absence from work;
- 1.3 per 100 workers suffer from an occupational accident with at least one day absence from work;
- 3,200 occupational accidents resulting in hospital admission after a visit to the Emergency Department of a Dutch hospital;
- 104 accidental deaths due to an occupational accident.

These figures mean that each week 2 deaths, more than 60 hospital admissions and almost 1,800 cases of absence from work occur as a result of occupational accidents.

The following risk groups emerge from the data:

- elderly workers (for severe and fatal accidents);
- younger workers (for accidents resulting in injury and absence from work);
- men;
- workers in manufacturing and mining and quarrying; construction; transport, storage and communication; and agriculture, hunting and forestry;
- workers in large and medium size enterprises (10 workers and more);
- immigrant workers;
- workers with lower education;
- employees (compared to the self-employed).

Trends

Trend analysis shows a slight decrease between 2000 and 2003 for occupational accidents resulting in injury and absence from work. The number of hospital admissions resulting from occupational accidents has also decreased. Both trends are corrected for changes in the working population. For occupational deaths only a significant difference can be found between the years 2002 and 2000. The number of deaths in 2002 being lower than in 2000.

With regard to the identified risk groups it can be concluded that the risk of workers in medium sized enterprises, who suffer accidents resulting in injury and absence from work, has decreased. Also the number of hospital admissions, as a result of an occupational accident, has decreased especially for workers from 15 to 34 years of age.

Literatuur

Bloemhoff, A. & Steijger, N. *Eenduidige arbeidsongevalcijfers in Nederland*. Hoofddorp: TNO Arbeid, 2002 (vertrouwelijk rapport).

Venema, A., Bloemhoff, A., Steijger, N., Stam, C., Nijman, S., Ybema, J.F., Abspoel, M. *Monitor Arbeidsongevallen in Nederland 2001*. Hoofddorp: TNO Arbeid, 2004 (vertrouwelijk rapport).

Venema, A., Bloemhoff, A., Ybema, J.F. & Vroome E.M.M. de. *Verantwoording Monitor Arbeidsongevallen*. Hoofddorp: TNO Arbeid, 2004.

Venema, A., & Bloemhoff, A. *Monitor Arbeidsongevallen 2002*. Hoofddorp: TNO Arbeid, 2004.

http://www.tno.nl/kwaliteit_van_leven/arbeid_en_gezondheid/projecten_1/monitor_arbeidsongevallen/index.xml

Bijlage 1 Naar de Monitor Arbeidsongevallen

Voor meer informatie over de Monitor Arbeidsongevallen (ontstaan en ontwikkeling, methode, beperkingen, et cetera) verwijzen we naar het rapport Verantwoording Monitor Arbeidsongevallen (Venema et al, 2004b):

http://www.tno.nl/kwaliteit_van_leven/arbeid_en_gezondheid/projecten_1/monitor_arbeidsongevallen/index.xml

Een arbeidsongeval is een ongewild, afzonderlijk voorval tijdens het werk dat onmiddellijk leidt tot lichamelijke of geestelijke schade en ziekteverzuim van tenminste één dag. Tijdens het werk betekent terwijl de betrokkene bezig was met arbeid gedurende op het werk doorgebrachte tijd. Dit omvat ook ongevallen in het wegverkeer op het werk of tijdens het werk. Woon-werkverkeer valt buiten de definitie. Voor de Monitor Arbeidsongevallen tellen in principe alle personen mee die op Nederlands grondgebied arbeid verrichten, inclusief niet-ingezetenen die hier niet wonen, maar wel werken.

De Monitor Arbeidsongevallen bevat cijfers over:

- arbeidsongevallen met dodelijke afloop;
- ernstige arbeidsongevallen (met ziekenhuisopname tot gevolg);
- arbeidsongevallen die leiden tot verzuim.

Bronnen

Voor arbeidsongevallen met dodelijke afloop

De Statistiek van niet-natuurlijke doden (NND) van het CBS. De Statistiek betreft een bestand waarin verschillende bronnen met gegevens over niet-natuurlijke doden worden samengevoegd en onderling gevalideerd, met als doel een zo groot mogelijke landelijke dekking. De gegevens over dodelijke arbeidsongevallen van de Arbeidsinspectie maken daarvan onderdeel uit.

Voor ernstige arbeidsongevallen

Het Letsel Informatie Systeem (LIS) van Consument en Veiligheid. Dit betreft een registratiesysteem van ongevalslachtoffers, die zich melden op de afdeling Spoedeisende Hulp (SEH) van een selectie van (in 2003) 13 ziekenhuizen in Nederland. Hiermee wordt ongeveer 10% van de ongevalslachtoffers geregistreerd. Landelijke gegevens worden geschat met behulp van cijfers uit de Landelijke Medische Registratie van Prisma.

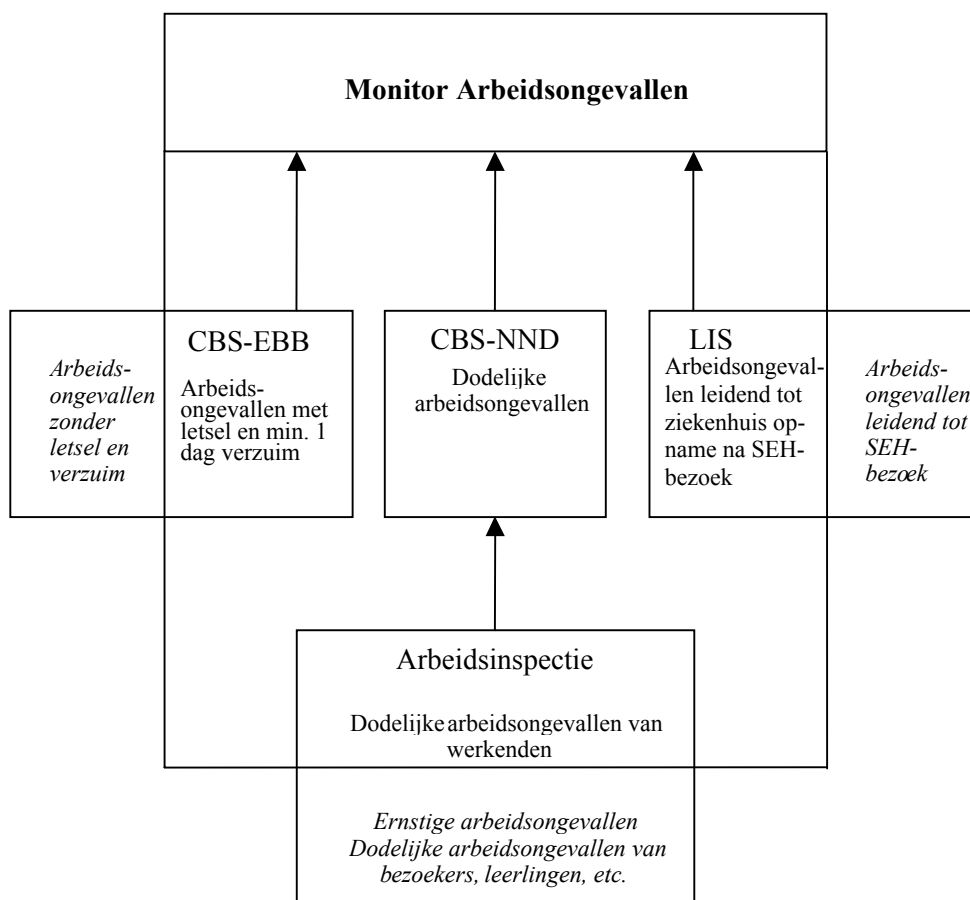
Voor arbeidsongevallen met verzuim

De Enquête Beroepsbevolking (EBB) van het CBS. Dit is een jaarlijks vragenlijstonderzoek onder de Nederlandse bevolking. De module Arbeidsongevallen maakt deel uit van de vragenlijst. Deze module wordt voorgelegd aan zo'n 50.000 personen. De resultaten worden gewogen om landelijke cijfers te verkrijgen.

Van deze bronnen is vastgesteld dat ze in voldoende mate overeenkomen met een in eerder onderzoek overeengekomen standaard van definities en classificaties. Deze bronnen kunnen worden beschouwd als gezaghebbend en betrouwbaar. Ze zijn dekkend voor Nederland, of kennen een voldoende grote steekproef om geldende uitspraken te kunnen doen over Nederland. Ze worden op regelmatige basis, of continu verzameld en de verwachtingen over de continuïteit zijn goed.

Door in de methode vastgelegde analyses (selecties, hercoderingen e.d.) is het mogelijk om uit bovenstaande bronnen vergelijkbare en betrouwbare gegevens af te leiden over arbeidsongevallen in Nederland. Met uitzondering van de NND worden de bronnen niet volledig in de monitor opgenomen (zie figuur 1). Alleen de gegevens uit de NND worden volledig gebruikt. Van de Arbeidsinspectie gebruiken we alleen de gegevens over dodelijke arbeidsongevallen zoals die zijn opgenomen in de NND van het CBS⁶. Uit het Letsel Informatie Systeem (LIS) gebruiken we alleen de gegevens over ongevallen leidend tot ziekenhuisopnamen (exclusief overledenen). Dit betreft ziekenhuisopnamen na behandeling op de SEH-afdeling. Uit de EBB van het CBS gebruiken we alleen gegevens over ongevallen met letsel en minimaal één dag verzuim.

⁶ Dit jaar zijn, vooruitlopend op een verdergaande koppeling van bestanden, aanvullend enkele gegevens van de Arbeidsinspectie over dodelijke en ernstige ongevallen gebruikt.

Figuur 1 De relatie tussen de Monitor Arbeidsongevallen en de bronnen waaruit de monitor is samengesteld

Analyse

Van elk type ongeval betrekken we uit de betreffende bron gegevens over het totaal aantal arbeidsongevallen en zo veel mogelijk beschikbare, en vergelijkbare gegevens over persoons- en bedrijfskenmerken, kenmerken van het ongeval, de ongevaltoedracht en de gevolgen. Hiervan geven we de verdeling in absolute aantallen en in percentages. Voor zover gegevens over aantallen werkzame personen in de populatie beschikbaar zijn, vertalen we de absolute aantallen in het aantal per 100.000 werkenden. Dit cijfer geeft zicht op het ongevalrisico of de kans op een ongeval. In de tabellen zijn zowel de absolute aantallen en kolompercentages opgenomen, als (zo mogelijk) het aantal ongevallen per 100.000 werkenden.

De gegevens in de tabellen zijn afgerond. Hierdoor is het niet mogelijk om met de cijfers in de tabellen te rekenen. Ook kan het door afronding voorkomen dat het totaal in een tabel afwijkt van de som van de afzonderlijke aantallen. Een nul in de tabellen betekent dat de waarde afgerond nul is. Een streepje in de tabellen betekent dat de waarde daadwerkelijk

nul is. Een blanco waarde in de tabellen betekent dat er geen gegevens beschikbaar of berekenbaar zijn.

Doelpopulatie

Volgens de definitie behoren zowel ingezetenen als niet-ingezetenen tot de doelpopulatie. De beschikbare gegevens over niet-ingezetenen zijn echter beperkt. De informatie over dodelijke arbeidsongevallen en arbeidsongevallen met letsel en verzuim in de monitor betreft dan ook alleen ingezetenen. De informatie over ernstige ongevallen leidend tot ziekenhuisopname betreft ingezetenen en niet-ingezetenen omdat deze in LIS niet goed te onderscheiden zijn. In 2003 overkwam volgens het CBS 18 niet-ingezetenen een arbeidsongeval met dodelijke afloop.

De Monitor Arbeidsongevallen betreft alle werkenden ongeacht het aantal uren dat gewerkt wordt en ongeacht de leeftijd. Gegevens over arbeidsongevallen die tot letsel en verzuim leiden zijn in de EBB echter alleen beschikbaar voor werkenden die 4 uur of meer werken en 15 jaar of ouder zijn. De cijfers over dodelijke en ernstige arbeidsongevallen-gegevens kennen deze beperking niet.

Voor het bepalen van het aantal ongevallen per 100.000 werkzame personen gebruiken we schattingen voor de omvang van de populatie op basis van de EBB. Hiervoor geldt dezelfde grens van 4 uur werken of meer en 15 jaar of ouder. Dit leidt mogelijk tot een lichte overschatting van het aantal dodelijke en ernstige slachtoffers van een arbeidsongeval per 100.000 werkzame personen.

Betrouwbaarheid

De gegevens met betrekking tot de dodelijke slachtoffers van een arbeidsongeval (NND) zijn gebaseerd op werkelijke geregistreerde aantallen in diverse registraties in Nederland en zijn daarom zeer betrouwbaar. Ernstige ongevallen leidend tot ziekenhuisopname en arbeidsongevallen met letsel en verzuim zijn gebaseerd op landelijke schattingen op basis van gegevens uit een representatieve steekproef. Hierbij moet rekening worden gehouden met een betrouwbaarheidsmarge. Bij uitsplitsing van de arbeidsongevallen in een groot aantal categorieën (bijvoorbeeld naar leeftijd of bedrijfstak) wordt deze marge groter. Overigens moet worden opgemerkt dat er in Nederland geen jaarlijks beschikbare, landelijke gegevens over arbeidsongevallen bestaan met een grotere betrouwbaarheid.

Bijlage 2 Arbeidsongevallen in en buiten het verkeer

39

In deze bijlage vindt u nadere gegevens over arbeidsongevallen in het verkeer en buiten het verkeer. Het betreft ongevallen met dodelijke afloop en ongevallen met ziekenhuisopname na SEH-behandeling. Voor arbeidsongevallen met verzuim is deze uitsplitsing niet te maken. Opgemerkt moet worden dat onbekend is of van alle dodelijke verkeersongevallen geregistreerd is of ze ook een arbeidsongeval zijn, waardoor het aantal arbeidsongevallen in het verkeer wellicht hoger is.

Tabel 1 Dodelijke slachtoffers van een arbeidsongeval naar leeftijd

	Werkenden	Arbeidsongevallen buiten verkeer			Arbeidsongevallen in verkeer		
		Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000
14 jaar e.j.		4	5		-	-	
15-19 jaar	464.000	1	1	0,22	1	5	0,22
20-24 jaar	734.000	8	9	1,1	1	5	0,14
25-29 jaar	863.000	5	6	0,58	3	16	0,35
30-34 jaar	1.064.000	11	13	1,0	1	5	0,094
35-39 jaar	1.079.000	10	12	0,93	2	11	0,19
40-44 jaar	1.048.000	12	14	1,1	4	21	0,38
45-49 jaar	955.000	10	12	1,0	2	11	0,21
50-54 jaar	825.000	10	12	1,2	-	-	-
55-59 jaar	608.000	10	12	1,6	2	11	0,33
60-64 jaar	170.000	3	4	1,8	1	5	0,59
65 jaar e.o.	60.000	1	1	1,7	2	11	3,4
Totaal	7.871.000	85	100	1,1	19	100	0,24

Bron: Statistiek Niet-natuurlijke Dood 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek inclusief gegevens van de Arbeidsinspectie

Tabel 2 Dodelijke slachtoffers van een arbeidsongeval naar geslacht

	Werkenden	Arbeidsongevallen buiten verkeer			Arbeidsongevallen in verkeer		
		Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000
Man	4.433.000	82	96	1,8	18	95	0,41
Vrouw	3.438.000	3	4	0,087	1	5	0,029
Totaal	7.871.000	85	100	1,1	19	100	0,24

Bron: Statistiek Niet-natuurlijke Dood 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek inclusief gegevens van de Arbeidsinspectie

Tabel 3 Dodelijke slachtoffers van een arbeidsongeval naar bedrijfstak

	Werkenden	Arbeidsongevallen buiten verkeer			Arbeidsongevallen in verkeer		
		Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000
Landbouw en visserij	219.000	12	14	5,5	1	5	0,46
Industrie en delfstofwinning	1.046.000	22	26	2,1	1	5	0,096
Bouwnijverheid	465.000	22	26	4,7	1	5	0,21
Handel	1.238.000	4	5	0,32	1	5	0,081
Horeca	290.000	-	-	-	-	-	-
Vervoer, opslag en communicatie	467.000	8	9	1,7	4	21	0,86
Financiële instellingen	277.000	-	-	-	-	-	-
Openbaar bestuur	543.000	4	5	0,74	3	16	0,55
Onderwijs	513.000	2	2	0,39	-	-	-
Gezondheids- en welzijnszorg	1.167.000	1	1	0,086	1	5	0,086
Overig	1.387.000	7	8	0,50	1	5	0,072
Onbekend	257.000	3	4		6	32	
Totaal	7.871.000	85	100	1,1	19	100	0,24

Bron: Statistiek Niet-natuurlijke Dood 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek inclusief gegevens van de Arbeidsinspectie

Tabel 4 Dodelijke slachtoffers van een arbeidsongeval naar locatie

	Arbeidsongevallen buiten verkeer		Arbeidsongevallen in verkeer	
	Aantal	%	Aantal	%
Bedrijfsgebouw en -terrein	57	67	-	-
Bouwlocatie	14	16	-	-
Openbare weg, spoorbaan	9	11	19	100
Overig	1	1	-	-
Onbekend	4	5	-	-
Totaal	85	100	19	100

Bron: Statistiek Niet-natuurlijke Dood 2002, Centraal Bureau voor de Statistiek inclusief gegevens van de Arbeidsinspectie

Tabel 5 Dodelijke slachtoffers van een arbeidsongeval naar betrokken voorwerp

	Arbeidsongevallen buiten verkeer		Arbeidsongevallen in verkeer	
	Aantal	%	Aantal	%
Gereedschap	5	6	-	-
Transportwerktuig	28	33	13	68
Machine	10	12	-	-
Deel gebouw/ladder/steiger	18	21	-	-
Schuivende/vallende goederen	6	7	-	-
Mens/dier	2	2	2	11
Chemische stoffen	1	1	1	5
Hete stof/voorwerp	8	9	-	-
Anders	3	4	2	11
Onbekend	4	5	1	5
Totaal	85	100	19	100

Bron: Statistiek Niet-natuurlijke Dood 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek inclusief gegevens van de Arbeidsinspectie

Tabel 6 Ziekenhuisopnamen na behandeling op SEH-afdeling na een arbeidsongeval naar leeftijd

	Werkenden	Arbeidsongevallen buiten verkeer			Arbeidsongevallen in verkeer		
		Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000
14 jaar o. j.		20	<1		-	-	
15-19 jaar	464.000	240	8	52	20	9	3,6
20-24 jaar	734.000	250	8	34	20	13	3,4
25-29 jaar	863.000	260	9	30	<10	4	0,96
30-34 jaar	1.064.000	310	11	30	<10	4	0,78
35-39 jaar	1.079.000	520	18	48	50	26	4,6
40-44 jaar	1.048.000	360	12	34	<10	4	0,79
45-49 jaar	955.000	300	10	31	20	13	2,6
50-54 jaar	825.000	260	9	31	20	13	3,0
55-59 jaar	608.000	280	9	46	<10	4	1,4
60-64 jaar	170.000	110	4	63	<10	4	4,8
65 jaar e.o.	60.000	80	3	140	<10	4	14
Totaal	7.871.000	3.000	100	38	190	100	2,4

Bron: Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid

Tabel 7 Ziekenhuisopnamen na behandeling op SEH-afdeling na een arbeidsongeval naar geslacht

	Werkenden	Arbeidsongevallen buiten verkeer			Arbeidsongevallen in verkeer		
		Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000
Man	4.433.000	2.700	92	62	160	83	3,5
Vrouw	3.438.000	230	8	6,7	30	17	0,96
Totaal	7.871.000	3.000	100	38	190	100	2,4

Bron: Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid

Tabel 8 Ziekenhuisopnamen na behandeling op SEH-afdeling na een arbeidsongeval naar bedrijfstak

	Werkenden	Arbeidsongevallen buiten verkeer			Arbeidsongevallen in verkeer		
		Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000
Landbouw en visserij	219.000	250	8	110	-	-	-
Industrie en delfstofwinning	1.046.000	500	17	47	-	-	-
Bouwnijverheid	465.000	540	18	120	<10	4	1,8
Handel	1.238.000	280	9	23	20	9	1,3
Horeca	290.000	60	2	20	<10	4	2,8
Vervoer, opslag en communicatie	467.000	220	8	48	70	35	14
Financiële instellingen	277.000	-	-	-	-	-	-
Openbaar bestuur	543.000	140	5	26	40	22	7,6
Onderwijs	513.000	<10	<1	2	-	-	-
Gezondheids- en welzijnszorg	1.167.000	40	1	4	<10	4	0,71
Overig	1.387.000	140	5	10	<10	4	0,60
Onbekend	257.000	800	27	310	30	17	13
Totaal	7.871.000	3.000	100	38	190	100	2,4

Bron: Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid

Tabel 9 Ziekenhuisopnamen na behandeling op SEH-afdeling na een arbeidsongeval naar locatie

	Arbeidsongevallen buiten verkeer		Arbeidsongevallen in verkeer	
	Aantal	%	Aantal	%
Industrielocatie	650	22	<10	4
Bouwlocatie	320	11	-	-
Agrarische locatie, bosbouwlocatie	220	8	-	-
Handel, dienstverlening, horeca en recreatie en instellingen	310	10	<10	4
Locatie voor gezondheidszorg	20	<1	-	-
Openbare weg, openbaar vervoer, openbaar vervoerlocatie	70	3	150	78
In en om huis	100	3	-	-
Sportlocatie	40	1	-	-
Overig	20	<1	-	-
Onbekend	1.200	41	20	13
Totaal	3.000	100	190	100

Bron: Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid

Tabel 10 Ziekenhuisopnamen na behandeling op SEH-afdeling na een arbeidsongeval naar letselmechanisme

	Arbeidsongevallen buiten verkeer		Arbeidsongevallen in verkeer	
	Aantal	%	Aantal	%
Chemische inwerking	30	1	-	-
Thermische inwerking	20	<1	-	-
Elektriciteit, straling, explosie	90	3	-	-
Belemmering van de ademhaling	-	-	-	-
Val	1.300	44	50	26
Contact door horizontale beweging met stilstaand object	20	<1	80	43
Contact met bewegend object	500	17	50	26
Contact met snijdend, puntig, hard of ruw object	410	14	-	-
Beknelling	410	14	<10	4
Fysieke belasting	<10	<1	-	-
Beet/trap enz. van mens/dier	110	4	-	-
Overig	40	1	-	-
Onbekend	20	<1	-	-
Totaal	3.000	100	190	100

Bron: Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid

Tabel 11 Ziekenhuisopnamen na behandeling op SEH-afdeling na een arbeidsongeval naar type letsel

	Arbeidsongevallen buiten verkeer		Arbeidsongevallen in verkeer	
	Aantal	%	Aantal	%
Oppervlakkig letsel en open wond	650	22	40	22
Fractuur	1.400	46	110	57
Luxatie en distorsie	100	3	-	-
Traumatische amputatie	110	4	-	-
Organletsel en hersenletsel	230	8	20	9
Brandwonden en bevroering	130	4	-	-
Vergiftiging	20	<1	-	-
Overig	310	10	-	-
Onbekend	70	3	20	13
Totaal	3.000	100	190	100

Bron: Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid

Tabel 12 Ziekenhuisopnamen na behandeling op SEH-afdeling na een arbeidsongeval naar locatie letsel

	Arbeidsongevallen buiten verkeer		Arbeidsongevallen in verkeer	
	Aantal	%	Aantal	%
Hoofd	560	19	40	22
Nek	70	3	20	9
Rug	160	5	-	-
Romp en organen	400	14	20	9
Bovenste ledematen	960	32	20	9
Onderste ledematen	720	24	70	39
Meerdere lichaamsdelen	50	2	-	-
Overig	20	<1	-	-
Onbekend	30	1	20	13
Totaal	3.000	100	190	100

Bron: Letsel Informatie Systeem 2003, Consument en Veiligheid

Bijlage 3 Arbeidsongevallen naar bedrijfstak uitgebreid

In de in deze bijlage opgenomen tabellen wordt aanvullende informatie gegeven over de bedrijfstakken waarin dodelijke arbeidsongevallen en arbeidsongevallen met letsel en verzuim plaatsvinden. Ten aanzien van de dodelijke arbeidsongevallen dient rekening te worden gehouden met de kleine aantallen en kunnen geen conclusies worden getrokken over de risico's per specifieke bedrijfstak. Ten aanzien van arbeidsongevallen met letsel en verzuim moet rekening worden gehouden met een grotere betrouwbaarheidsmarge naarmate de gegevens verder worden opgesplitst en de aantallen kleiner worden. Daarom zijn ook geen aantallen per 100.000 werkenden berekend. Ten aanzien van de arbeidsongevallen leidend tot ziekenhuisopname is het niet mogelijk om meer informatie over bedrijfstakken te geven dan al in tabel 6 in hoofdstuk 3 is gepresenteerd. In tabel 1 geven we weer hoe onze bedrijfstakindeling zich verhoudt tot die van de Standaard bedrijfsindeling (1993).

Tabel 1 Bedrijfstakindeling op basis van de Standaard Bedrijfsindeling 1993

	Standaard Bedrijfsindeling 1993	
	Sectie	Afdeling
Landbouw en visserij	A, B	01, 02, 05
Industrie en delfstoffenwinning	C, D	10, 11, 14, 15-37
Bouwnijverheid	F	45
Handel	G	50-52
Horeca	H	55
Vervoer, opslag en communicatie	I	60-64
Financiële instellingen	J	65-67
Openbaar bestuur	L	75
Onderwijs	M	80
Gezondheids- en welzijnszorg	N	85
Overig	E, K, O, P, Q	40, 41, 70-74, 90-93, 95, 99

Tabel 2 Dodelijke slachtoffers van een arbeidsongeval in 2003 naar bedrijfstak uitgebreid

	Arbeidsongevallen buiten verkeer				Arbeidsongevallen in verkeer			Totaal		
	Werkenden	Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000
Landbouw en visserij	219.000	12	14	5,5	1	5	0,46	13	13	5,9
Industrie en delfstoffenwinning	1.046.000	22	26	2,1	1	5	0,096	23	22	2,2
<i>Winning van delfstoffen</i>										
<i>Industrie, niet nader gespecificeerd</i>		14						14		
<i>Vervaardiging van voedings- en genotmiddelen</i>		2						2		
<i>Vervaardiging van textiel en textielproducten</i>										
<i>Vervaardiging van leer en lederwaren (excl. kleding)</i>										
<i>Houtindustrie</i>										
<i>Vervaardiging van papier- en kartonwaren</i>		1						1		
<i>Uitgeverijen en drukkerijen</i>										
<i>Aardolie- en steenkoolverwerkende industrie</i>										
<i>Vervaardiging van chemische producten</i>		3			1			4		
<i>Vervaardiging van rubber en kunststof</i>										
<i>Vervaardiging van glas, aardewerk, cement, kalk- en gipsproducten</i>										
<i>Vervaardiging van metalen in primaire vorm</i>		1						1		
<i>Vervaardiging van machines en apparaten</i>		1						1		
<i>Vervaardiging van elektrische en optische apparaten/instrumenten</i>										
<i>Vervaardiging van transportmiddelen</i>										
<i>Vervaardiging van meubels, overige goederen n.e.g.</i>										
Bouwnijverheid	465.000	22	26	4,7	1	5	0,21	23	22	4,9
Handel	1.238.000	4	5	0,32	1	5	0,081	5	5	0,40
Horeca	290.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vervoer, opslag en communicatie	467.000	8	9	1,7	4	21	0,86	12	12	2,6
Financiële instellingen	277.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Openbaar bestuur	543.000	4	5	0,74	3	16	0,55	7	7	1,3
Onderwijs	513.000	2	2	0,39	-	-	-	2	2	0,39
Gezondheids- en welzijnszorg	1.167.000	1	1	0,086	1	5	0,086	2	2	0,17

Vervolg Tabel 2

	Arbeidsongevallen buiten verkeer			Arbeidsongevallen in verkeer			Totaal			
	Werkenden	Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000	Aantal	%	Aantal per 100.000
Overig	1.387.000	7	8	0,50	1	5	0,072	8	8	0,58
<i>Productie en distributie van elektriciteit, aardgas en water</i>		1			-			1		
<i>Milieudienstverlening, cultuur, recreatie en overige dienstverlening</i>		5			1			6		
<i>Particuliere huishoudens met personeel in loondienst</i>		1						1		
Onbekend	257.000	3	4		6	32		9	9	
Totaal	7.871.000	85	100	1,1	19	100	0,24	104	100	1,3

Bron: Statistiek Niet-natuurlijke Dood 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek; inclusief gegevens van de Arbeidsinspectie

Tabel 3 Slachtoffers van een arbeidsongeval met letsel en minimaal één dag verzuim in 2003 naar bedrijfstak

	Werkenden	Aantal	%	Aantal per 100.000
Landbouw en visserij	219.000	3.500	4	1.600
<i>Landbouw</i>		3.500		
<i>Visserij</i>		-		
Industrie en delfstoffenwinning	1.046.000	23.000	25	2.200
<i>Delfstofwinning</i>		100		
<i>Voedings- en genotmiddelenindustrie</i>		3.900		
<i>Textielindustrie</i>		-		
<i>Leer- en schoenindustrie</i>		-		
<i>Kledingindustrie</i>		-		
<i>Houtindustrie</i>		1.100		
<i>Papier- en kartonindustrie</i>		430		
<i>Uitgeverijen</i>		890		
<i>Drukkerijen</i>		600		
<i>Aardolieverwerkende industrie</i>		-		
<i>Chemische industrie</i>		950		
<i>Rubber- en kunststofproducten</i>		1.100		
<i>Glas- en bouwmaterialenindustrie</i>		1.100		
<i>Basismetalenindustrie</i>		350		
<i>Metaalproductenindustrie</i>		2.500		
<i>Machine-industrie</i>		3.200		
<i>Elektrische apparatenindustrie</i>		260		
<i>Audio- en videoapparatenindustrie</i>		290		
<i>Medische en optische apparatenindustrie</i>		230		
<i>Auto-industrie</i>		910		
<i>Transportmiddelenindustrie excl. auto's</i>		1.200		
<i>Tewerkgestelden op sociale werkplaatsen</i>		1.200		
<i>Meubel- en overige industrie</i>		2.200		

Vervolg Tabel 3

	Werkenden	Aantal	%	Aantal per 100.000
Bouwnijverheid	465.000	11.000	12	2.300
<i>Bouwbedrijven</i>		6.100		
<i>Bouwinstallatiebedrijven</i>		3.000		
<i>Afwerking van gebouwen</i>		1.300		
Handel	1.238.000	12.000	13	950
<i>Autohandel en –reparatie</i>		1.000		
<i>Groothandel landbouwproducten en dieren</i>		-		
<i>Groothandel voedings- en genotmiddelen</i>		410		
<i>Groothandel intermediaire goederen</i>		1.400		
<i>Groothandel machines en apparaten</i>		2.200		
<i>Overige groothandel</i>		1.500		
<i>Warenhuizen en supermarkten</i>		2.600		
<i>Winkels in voedings- en genotmiddelen</i>		350		
<i>Overige detailhandel</i>		2.300		
Horeca	290.000	2.900	3	990
Vervoer en communicatie	467.000	8.300	9	1.800
<i>Openbaar vervoer</i>		370		
<i>Goederen en overig wegvervoer</i>		3.800		
<i>Zeevaart en binnenvaart</i>		270		
<i>Luchtvaart</i>		260		
<i>Reisorganisaties</i>		-		
<i>Dienstverlening t.b.v. het vervoer</i>		1.500		
<i>Post en telecommunicatie</i>		2.100		
Financiële instellingen	277.000	1.400	1	490
<i>Bankwezen</i>		500		
<i>Verzekeringswezen en pensiofondsen</i>		430		
<i>Overig financiële instellingen</i>		430		
Openbaar bestuur	543.000	5.000	5	930

Vervolg Tabel 3

	Werkenden	Aantal	%	Aantal per 100.000
Onderwijs	513.000	1.600	2	320
<i>Basis- en speciaal onderwijs</i>		200		
<i>Voortgezet onderwijs</i>		1.100		
<i>Hoger onderwijs</i>		70		
<i>Overig onderwijs</i>		260		
Gezondheids- en welzijnszorg	1.167.000	8.400	9	720
<i>Ziekenhuizen</i>		1.700		
<i>Overige gezondheidszorg</i>		310		
<i>Verpleeg- en bejaardenhuizen</i>		3.900		
<i>Overige welzijnszorg</i>		2.500		
Overig	1.387.000	10.000	11	750
<i>Energie- en waterleidingbedrijven</i>		210		
<i>Handel in onroerend goed en verhuur</i>		990		
<i>Computerservice, informatietechnologie</i>		120		
<i>Onderzoeksinstellingen</i>		-		
<i>Juridisch/economische dienstverlening</i>		620		
<i>Architecten- en ingenieursbureaus</i>		120		
<i>Schoonmaakbedrijven</i>		2.100		
<i>Overige zakelijke dienstverlening</i>		2.100		
<i>Afvalinzameling en -verwerking</i>		970		
<i>Ideële en belangenorganisaties</i>		330		
<i>Cultuur, sport en recreatie</i>		1.800		
<i>Wasserijen en persoonlijke verzorging</i>		440		
<i>Personeel in dienst van huishoudens</i>		-		
Onbekend	257.000	5.400	6	
Totaal	7.871.000	93.000	100	1.200

Bron: Enquête Beroepsbevolking (EBB) 2003, Centraal Bureau voor de Statistiek